

Broedvogelkartering Lage Gulbroek in Heerde - 1994

KNNV
vereniging
voor veldbiologie

Broedvogelinventarisatie Lage Gulbroek Heerde 1994

Inleiding

In het Gulbroek zijn studies verricht voor een herinrichting ten behoeve van de ontwikkeling van schraalland vegetaties. Door beleidswijzigingen van de het Rijk en de provincie Gelderland is deze doelstelling slechts ten dele gerealiseerd. Hoewel het Gulbroek evenals het zuidelijk gelegen Vemderbroek in de gemeente Epe een belangrijk kwelgevoed systeem is, heeft de provincie Gelderland zelfs overwogen om de EHS status van dit gebied af te halen tijdens de herijking van de EHS in 2011. Uiteindelijk heeft GS van Gelderland toch weer besloten om een gedeelte wel op te nemen in het Geldersch Natuur Netwerk. De ambities die Staatsbosbeheer heeft zijn niet gehonoreerd door vele beleidswijzigingen. In het kader van de inventarisaties die zijn verricht voor de mogelijke verwervingen en de daaraan gekoppelde herinrichting is ook een broedvogelinventarisatie door de KNNV uitgevoerd. Aangezien destijds besloten is door Staatsbosbeheer om geen integrale rapportage op te stellen is van de broedinventarisatie in 1994 geen verslag opgesteld. Het bestuur van de KNNV afd. Epe en Heerde heeft de wens om inventarisaties die door leden zijn uitgevoerd op de website te plaatsen. Het is één van de redenen dat alsnog 22 jaar na datum alsnog een verslag is gemaakt en een korte beschouwing over de broedvogelpopulaties is opgenomen.

Situering

Het Gulbroek in Heerde ligt aan de zuidzijde van het Apeldoorns kanaal tussen de Broekstraat en de Kavelweg. Het gedeelte tussen het Apeldoorns kanaal en de Kavelweg is het Lage Gulbroek en het gedeelte tussen de Kavelweg en de Groote wetering is het Hoge Gulbroek. Voor de ruilverkaveling Heerde was het Lage Gulbroek een open gebied zonder beplantingen. In het kader van de ruilverkaveling die eind zeventiger jaren is afgerond zijn elzenbeplantingen aangelegd en de gronden zijn overgedragen aan Staatsbosbeheer.

Cultuurhistorie Gulbroek en directe omgeving

Cultuurhistorisch is het Gulbroek een bijzonder interessant gebied, mede gelet op de ouderdom van de Groote en de Nieuwe Wetering en het veel jongere Apeldoorns kanaal dat ligt tussen het lage Gulbroek en landgoed De Bonenburg. Enige kennis van de cultuurhistorie verklaart veel over de hydrologie van het Gulbroek en de aanwezigheid van een aantal vogelsoorten in dit gebied.

In 1470 worden in de dijkbrieven al de Groote – en de Nieuwe wetering genoemd die waterhuishoudkundig van invloed zijn op de hydrologie in het Gulbroek. Het toponiem Gulbroek geeft al aan dat het Lage Gulbroek bijzonder interessant is vanwege kwelinvloeden en het Hoge Gulbroek hoger ligt en in zijn gebied is. Vrij onbekend is dat het Lage Gulbroek met kwelwater wordt gevoed vanuit het Bonenburgerbos. In het Bonenburgerbos liggen enkele watergangen die zorgen voor ontwatering van het parkbos via een onderleider in het Apeldoorns kanaal. Voor de aanleg van het Apeldoorns kanaal zal een natuurlijke afwatering voor het landgoed aanwezig geweest zijn. Het kwelwater van de Veluwe dat in het Bonenburgerbos uittreedt, gaat via de onderleider via een kwel gevoede sloot aan de noordzijde van het elzenbos richting Nieuwe Wetering. De Nieuwe Wetering ligt hoog in het landschap voor afwatering van het zuidelijk gelegen Markluiden en Vemderbroek en het water van het Bonenburgerbos gaat hier via een buis onder de Nieuwe Wetering door richting

Groote wetering die lager in het landschap ligt. Vanwege de kwelinvloeden zijn in het Lage Gulbroek veel kwelindicatoren aanwezig; meerdere soorten fonteinkruiden, waterviolier en grote boterbloem, om maar enkele soorten te noemen.

Broedvogelverkenning 1993

In 1993 zijn enkele broedvogelverkenningen uitgevoerd in de eigendommen van Staatsbosbeheer in verband met vragen over het uit te voeren beheer en mogelijke herinrichting van het Gulbroek. Tijdens deze excursies zijn een broedgeval van een Kramsvogel en een IJsvogel vastgesteld; beiden in de zuidelijk gelegen populieren opstand. De IJsvogel broedde in een wortelkluit van een omgevallen Canadese populier. In het oostelijke weidegebied broedde één paar Watersnippen. Er werden drie territoria van Zomertortels vastgesteld en er waren in het bos van Staatsbosbeheer twee paar Wielewalen aanwezig. Jaarlijks broedt een paar Buizerd in het oude gedeelte van het elzenbos in het westelijk gedeelte grenzend aan het Apeldoorns kanaal. Na de verkenning in 1993 en de broedvogelkartering in 1994 wordt regelmatig een broedgeval van een IJsvogel vastgesteld.

Broedvogelinventarisatie 1994

In 1994 is een broedvogelkartering uitgevoerd op een oppervlakte van circa 50 ha, waarvan 27 ha eigendom is van Staatsbosbeheer. Er zijn zeven veldbezoeken tijdens de vroege morgenuren uitgevoerd. Daarnaast zijn ook waarnemingen verzameld van incidentele bezoeken en is er onderzoek gedaan naar uilen in het Gulbroek en Steenuilen in de directe omgeving.

Methodiek broedvogelinventarisatie

De methode van de broedvogelkartering is gebaseerd op de handleiding: van Dijk A.J. 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

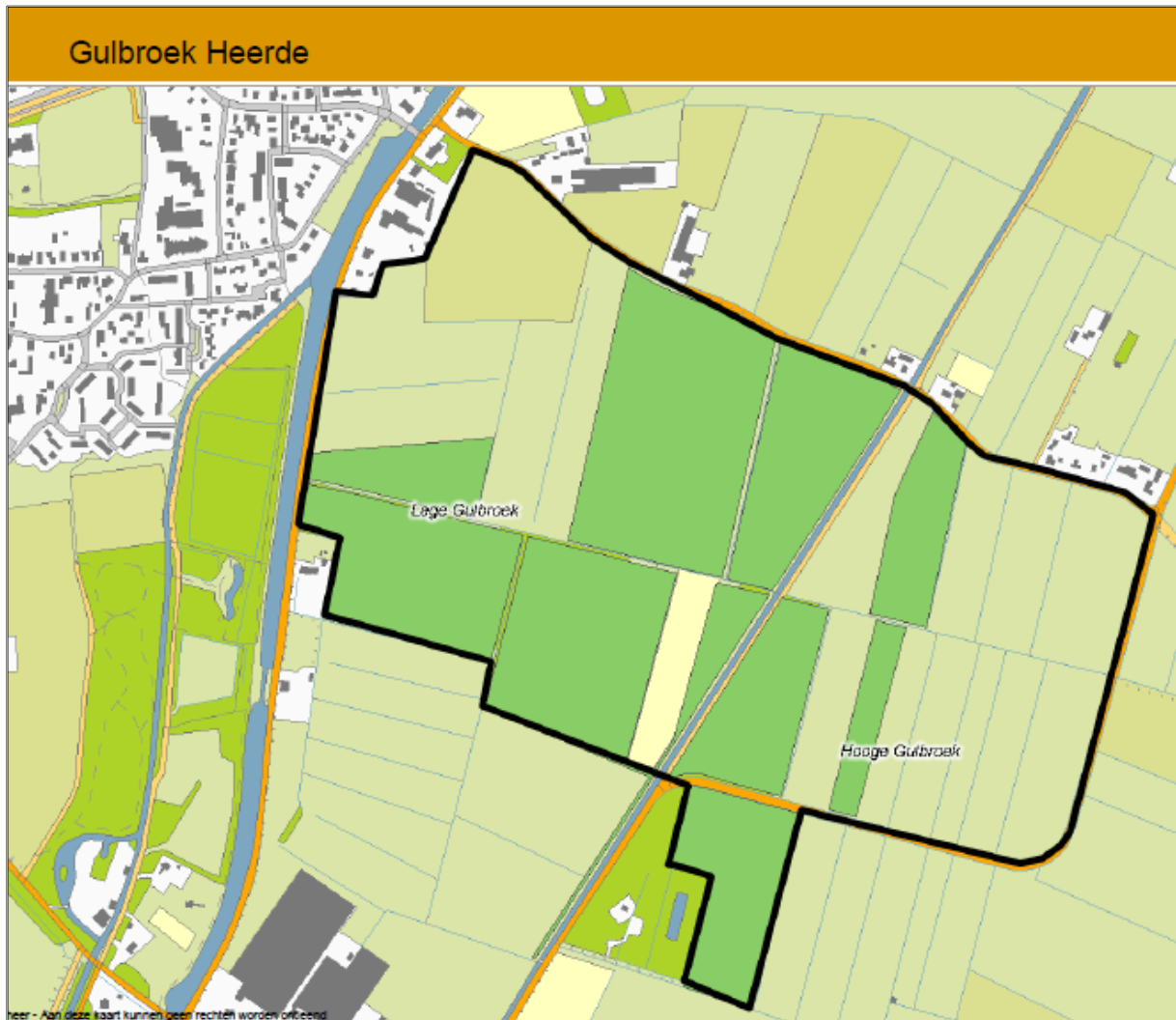
Resultaten broedvogelinventarisatie

Zeldzame broedvogels	Schaarse broedvogels	Algemene broedvogels
0 soorten	10 soorten	41 soorten
	34 territoria	253 territoria

Toelichting broedvogels

Zowel in 1993 als in 1994 broedden in het elzenbos twee paar Wielewalen. De laatste decennia hebben geen Wielewalen meer gebroed in het lage Gulbroek. In 1994 broedde er een paartje Mandarijneenden. In die periode was een slaapplek van Mandarijneenden in de Horsthoekerbeek onder het viaduct van de A 50 bij de Keet van Heerde. Mandarijneenden zien we alleen nog in de omgeving van het landgoed Vosbergen waar ongeregeld een paartje broedt. In 1994 broedde nog één paartje Veldleeuweriken en negen paar Graspiepers in het gebied ten zuiden van de Nieuwe Wetering. In 2015 waren nog enkele paartjes Graspiepers aanwezig. Daarentegen zijn de Gele kwikstaarten toegenomen en is ook hier de Roodborsttapuit inmiddels broedvogel.

Figuur 1: begrenzing broedvogelinventarisatie 1994. In het begrensde geïnventariseerde gebied zijn de groene percelen eigendom van Staatsbosbeheer.

Lage Gulbroek: zicht vanaf de Kanaaldijk

Tabel 2: resultaten broedvogelkartering – Gulbroek 1004

Schaarse broedvogels	SBB	Overig gebied	Omgeving	Totaal
Kuifeend		1		1
Sperwer		1		1
Buizerd	1			1
Torenavalk		1		1
Wulp		2	2	4
Steenuil			2	2
Glanskop	1		1	2
Wielewaal	2			2
Nijlgans		2		2
Mandarijneend		1		1
Algemene broedvogels	SBB	Overig gebied	Omgeving	Totaal
Wilde eend	11	8		19
Fazant	6	5		11
Waterhoen		2		2
Meerkoet		2		2
Scholekster		1		1
Kievit		4		4
Holenduif	1	2		3
Houtduif	7	5		12
Koekoek	2			2
Grote bonte specht	1	1		2
Veldleeuwerik		1		1
Graspieper		9		9
Gele kwikstaart		1	1	2
Witte kwikstaart			3	3
Winterkoning	18	5		23
Heggenmus	9	5		14
Roodborst	2	1		3
Merel	11	2		13
Zanglijster	4	1		5
Grote lijster	1	3		4
Bosrietzanger	12	1		13
Spotvogel	1	3		4
Braamsluiper	2	1		3
Grasmus	4	3		7
Tuinfluitier	13	4		17
Zwartkop	6	3		9
Tjiftjaf	13	4		17
Fitis	17	1		18
Grauwe vliegenvanger	1	1		2
Matkopmees		1		1
Pimpelmees	2	2		4
Koolmees	7	4		11
Boomkruiper		1		1
Vlaamse gaai	1	1		2

Ekster		1		1
Zwarte kraai	5	1		6
Spreeuw	4	2		6
Ringmus		1		1
Vink	5	3		8
Kneu		4		4
Rietgors		1		1
Totaal territoria	171	111	6	287

Tabel 3: overige vogel waarnemingen 1994

Aalscholver	foeragerend in Apeldoorns kanaal en Groote Wetering
Blauwe reiger	foeragerend - jaarvogel
Slobeend	1 mannetje op 16 april
Watersnip	5 ex. op 16 april
Grutto	1 pr. op 16 april
Witgatje	1 ex. op 16 april
Zomertortel	1 waarneming op 24 april
Turkse tortel	broedvogel omgeving woningen Broekstraat en Ap. Kanaal
Gierzwaluw	foeragerend
Ijsvogel	1 ex. op 29 april (brv. in tuin Huize Bonenburg)
Boerenzwaluw	foeragerend en broed. schuren Broekstraat
Huiszwaluw	foeragerend
Boompieper	doortrek
Graspieper	doortrek
Koperwiek	doortrek
Beflijster	5 ex. op 5 mei
Paapje	6 ex. op 12 mei
Staartmees	foeragerend (broedv. op landgoed Bonenburg)
Rietgors	doortrek
Ijsgors	doortrek: 2 ex. op 16 april
Groenling	1 ex. op 16 april (broed. Op landgoed Bonenburg)
Keep	doortrek op 16 april
Roek	foeragerend (broedv. op landgoed Bonenburg)
Kauw	foeragerend (broedv. op landgoed Bonenburg)
Totaal: 24 soorten	